

ТЕМА 6. ВІДМІНЮВАННЯ ТА ПРАВОПИС ЗАЙМЕННИКІВ. УЖИВАННЯ ЗАЙМЕННИКІВ

Вправа 1. Знайдіть у тексті займенники, визначте їх розряди і відмінкові форми; поясніть, які особливості відмінювання кожного із займенників. Виділіть окремо відносні займенники.

Стоять вони вдвох коло отари: один той, що все життя пішки ходить по землі, другий, що півжиття проводить у небі, один з гирлигою, жезлом пастуха, що засвідчує приналежність до найдавнішого фаху людського, а другий – з емблемою у виді крил на кашкеті, хоча найпрудкіші крила вже не можуть зрівнятися з тими швидкостями, на яких він живе. Стоять, а біля них збилася жаркою купою отара, збилася густо, в щільник. Бруднувато-сірі, вже острижені мериноси надсадне дихають, ховають голови від спеки у власну тінь, а за ними степ і степ...

Навіть того, чиє життя минає в небі, цей степ вражає своїм безмежжям, блиском, сліпучістю – сонце сліпуче тут світить, ніби ти опинився на якійсь уже іншій, ближчій до сонця планеті.

І все тут пахне. І хоч пахне не стільки якимись там особливими пахощами степового різнотрав'я, бо траву тут майже геть стирловано, одначе син таки каже істинну правду, що ніщо йому не пахне, як цей степ...

Вправа 2. Розподіліть слова на дві колонки, у першу запишіть займенники, у другу – інші частини мови. Розкрийте дужки, поясніть правопис поданих слів.

I. (Що)небудь, (коли)небудь, (ні)(до) чого, (ні)коли, (де)хто, (де)коли, (аби)як, (аби)хто, який(сь), (ні)який, (ні)де, (ні)хто, (ні)(за)що, (ні)звідки, (ні)як, казна(де), (казна)хто, (хтозна)коли, (хтозна)скільки, (ні)(від)кого, де(небудь), який(небудь), (будь)де, будь(що).

II. Де(в)чому, де(з) ким, до(де)кого, від(аби)кого, аби(до)кого, аби(з) ким, хтозна (з) ким, з (казна)ким, від(аби)якого, ні(до) чийого, ні(з)яким, ні(в)чому, ні(до) чого, ні (на)якій, ні(в) чийй, на(хтозна)що, на(що) небудь, хтозна(в)який, на(який)небудь.

Вправа 3. Напишіть правильно займенники. Поясніть їх правопис.

Будь...що, чим...небудь, де...від...чого, будь...у...кого, де...чого, на...чому...будь, де...яких, казна...котрий, де...з...ким, ні...якого, ані...хто, аби...для...чого, ні...чий, де...хто, що...будь, ні...на...якому, ні...для...кого, хтозна...чого, ні...на...кому, аби...чий, котрого...сь, котрий...то, ані...від...кого, кому...то, ні...чого, будь...що, аби...чого, ні...за...якого,

аби...з...чого, хтозна...з...чого, чия...сь, чого...ж...то, який...сь, хто...ж...то, будь...що...будь.

Вправа 4. Провідмінійте подані займенники. Вкажіть їх розряди, особливості відмінювання.

Себе, абихто, я, чий-небудь, він, чийсь, що.

Вправа 5. Поставте подані займенники у родовому й орудному відмінках однини без прийменників і з прийменниками до або з. Поясніть правопис.

Зразок:

Родовий відмінок		Орудний відмінок	
<i>Його</i>	<i>з, до нього</i>	<i>ним</i>	<i>з ним</i>
<i>Нікого</i>	<i>ні з кого, ні до кого</i>	<i>ніким</i>	<i>ні з ким</i>

Вона, той, мій, цей, ніякий, нічий, ніщо, дещо, деякий, дечий, абиякий, абищо, хтось, щось, якийсь, чийсь, який-небудь, чий-небудь, будь-який, казна-хто, казна-що, казна-який, казна-чий.

Вправа 6. Перекладіть словосполучення українською мовою. Порівняйте вживання займенників у російській та українській мовах.

I. В одном и том же месте, один и тот же, в подобном случае, подобным образом, и тому подобное, ни под каким видом, в другой раз.

II. Прийти с ней, сделать вопреки ему, становится между тобой и ею, идти наперекор им, приготовить для всех их, состоятся благодаря ему, работать с ними, разрываться между вами и нами, идти за всеми ими, прийти со стороны его, находится внутри его, жить без нее, работать вне их, быть выше ее, все за исключением их, распорядиться насчет их, жить лучше их, стоят над всеми ими.

Вправа 7. Відредагуйте подані речення, поясніть характер помилок.

1. Він просидів цілий вечір, обдумуючи свою автобіографію. 2. У мого брата канікули вже розпочалися. 3. Викладачка запропонувала студенту вчитати свою доповідь. 4. Я впевнений, що доля випускників у своїх руках. 5. Матвієвська У.С. входить до складу комісії з питань екології. Про її роботу неодноразово писали в районній газеті. 6. Коли мама побачила, як я прибрала в кімнаті, вона схопилася за свою голову. 7. У кожної людини є своя заповітна мрія. 8. Сьогодні дружина попросила мене приготувати собі сніданок. 9. Під час експерименту показник не фіксувався, отже він не може бути врахований. 10. Як мені б хотілося

мати фотографію Тетяни, я її так поважаю, що постійно б носив її із собою.

Завдання

У завданнях 1-2 знайдіть словосполучення з безпомилковим написанням відмінкової форми займенника.

1.

- I.** Задоволений їми.
- II.** Підійти до його.
- III.** Одягнуто на нім.
- IV.** Насміхатися з його.
- V.** Стояти над усіми їми.

2.

- I.** Ціми днями.
- II.** Дати розпорядження щодо їх.
- III.** Захопитися їм.
- IV.** Розриватися між вами і ними.
- V.** Приготувати для усіх їх.

3. Зазначте, в якому варіанті неправильно подано переклад з російської мови на українську займенників або стійких словосполучень.

- I.** Любой – будь-який.
- II.** В другой раз – іншим разом.
- III.** В подобном случае – у такому разі.
- IV.** Один и тот же – один і той самий.
- V.** И тому подобное – і таке інше.

У парах слів, що подані в завданнях 4-5, визначте, чи всі вони відповідають орфографічній нормі сучасної української літературної мови (якщо так, то позначте відповідь V, якщо помилка у двох парах, то позначте відповідь IV, якщо ж помилка в одній парі, то позначте в якій саме).

4.

- I.** Де в чому, ані від кого.
- II.** Ніякий, ні за якого.
- III.** Будь у кого, казна-котрий.
- IV.** Помилки у двох парах.

- V. Помилки немає.
- 5.
- I. На дечому, аби-що.
 - II. На чому-будь, чого ж то.
 - III. Будь на чому, хтозна-чого.
 - IV. Помилки у двох парах.
 - V. Помилки немає.
6. **Який із фразеологізмів випадає зі смислового ряду?**
- I. Плести мандрони.
 - II. Точити лясни.
 - III. Трясти кишенею.
 - IV. Плести банелюки.
 - V. Точити брехні.
7. **Який фразеологізм має значення “нерозумний, дурний”?**
- I. Велике цабе.
 - II. Тумою туманіти.
 - III. Верства келебердянська.
 - IV. Десята спиця в колесі.
 - V. На цвіту прибитий.
8. **Розкрийте значення фразеологізму “Ходити манівцями”...**
- I. Поводитися зарозуміло.
 - II. Робити щось неправильно, без жодної мети.
 - III. Дуже швидко рухатися.
 - IV. Коритися комусь.
 - V. Обдурювати.
9. **Визначте неправильно наголошене слово.**
- I. Пишнóта.
 - II. Госпóдарський.
 - III. Визвольницький.
 - IV. Господáрський.
 - V. Добúток.
10. **Знайдіть слова, де порушена орфоепічна норма.**
- I. Рéчник, стúжавіти.
 - II. Кільковий, діжá.
 - III. Живемó, кайдáни.
 - IV. Помилки у двох варіантах.
 - V. Помилки немає.

- 11. В якому варіанті неправильно вжито літери *г* або *з*?**
- I. Гердан, ганджити.
 - II. Фата моргана, фотографія.
 - III. Гирлига, бігос.
 - IV. Помилки у двох варіантах.
 - V. Помилки немає.
- 12. Розкрийте значення виділеного слова в реченні.**
Сидячи на землі, Тарас почав щось *длубати*.
- I. Колупати.
 - II. Дмухати.
 - III. Благати.
 - IV. Ворушити.
 - V. Шарпати.
- 13. Визначте, яке слово випадає із синонімічного ряду.**
- I. Халамидник.
 - II. Характерник.
 - III. Шарпак.
 - IV. Харпак.
 - V. Обідранець.
- 14. З'ясуйте вид помилки в реченні, якщо вона допущена.**
Він уперше дебютував 2007 року.
- I. Синтаксична.
 - II. Орфографічна.
 - III. Мовленнєва.
 - IV. Орфоепічна.
 - V. Помилки немає.
- 15. Визначте кількість правильних словосполучень.**
- I. Кінцева точка.
 - II. Працювати за сумісництвом.
 - III. Внутрішньоутробний період.
 - IV. Позбавитися звички.
 - V. Вилучити з обігу.
- Правильних: **1, 2, 3, 4, 5.**